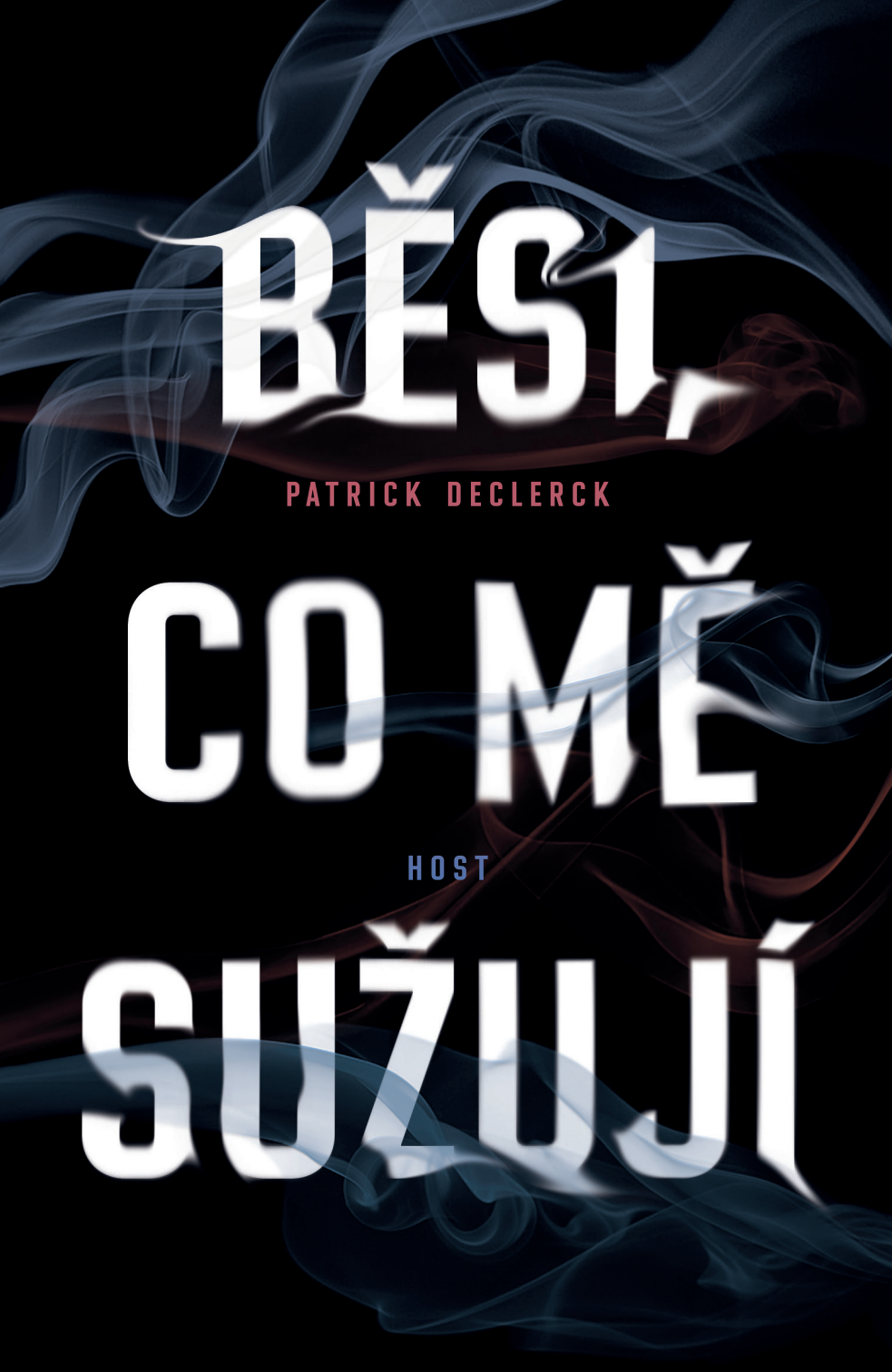

BĚSI,

PATRICK DECLERCK

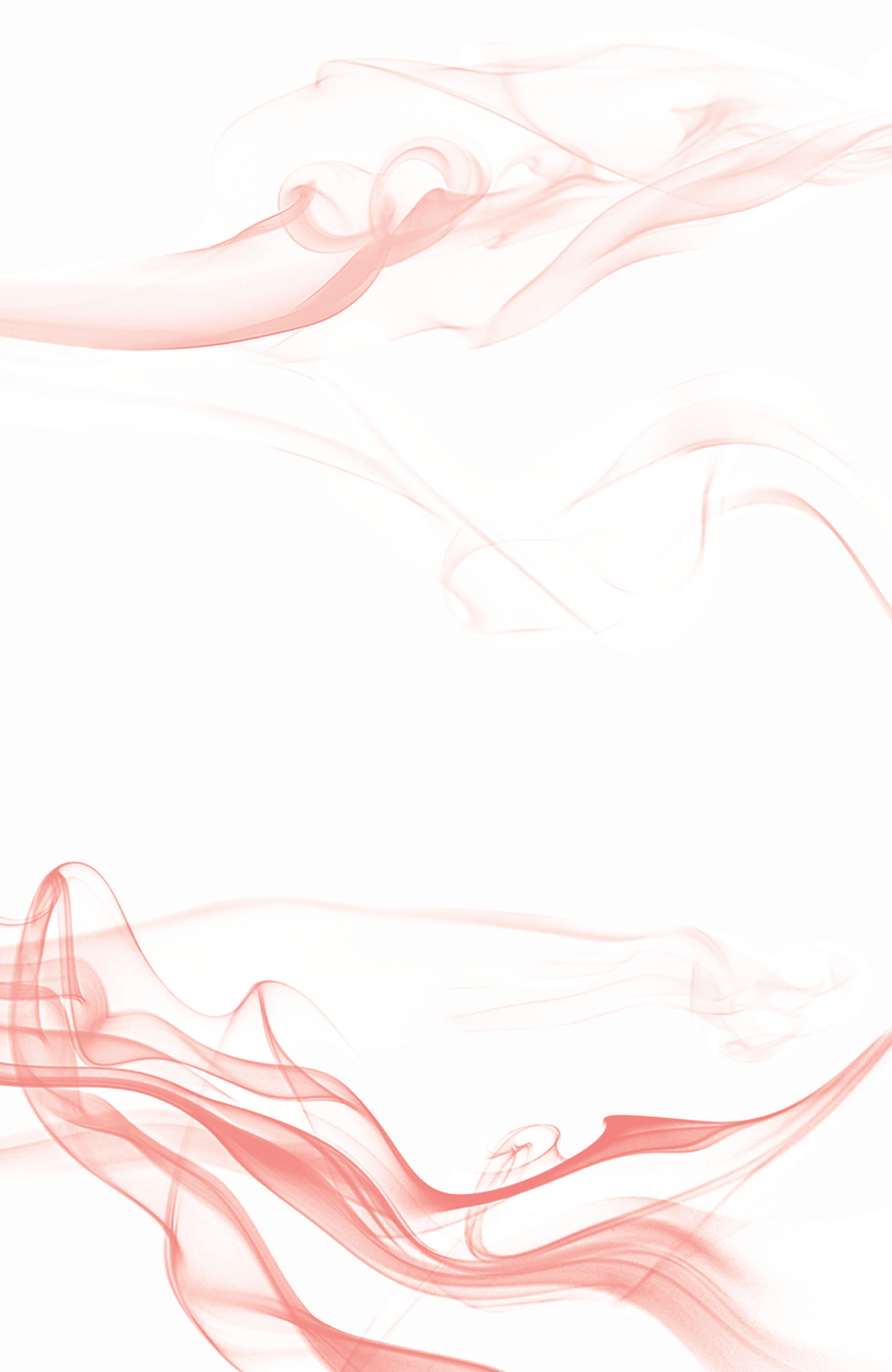
CO MĚ

HOST

SUŽUJÍ

PATRICK
DECLERCK

BĚSI,
CO MĚ SUŽUJÍ

The background of the entire page is composed of fluid, organic, wavy lines in various shades of red and pink. These lines flow across the page, creating a sense of movement and depth. The colors range from light, almost white, pinks to deeper, more saturated reds. The overall effect is ethereal and artistic.

RESI

PATRICK DECLERCK

CONNA

BRNO 2017

STUDIO

Démons me turlupinant

Copyright © Éditions Gallimard, Paris, 2012

The e-book is protected by copyright laws,
only home reading is allowed.

Translation © Tomáš Kybal, 2017

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2017
(elektronické vydání)

Kniha vychází s laskavou podporou

Zastoupení Valonsko-Brusel

This publication has been funded by

Délégation Wallonie-Bruxelles

**Wallonie - Bruxelles
International.be**

ISBN 978-80-7577-155-1 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-156-8 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7577-157-5 (Formát MobiPocket)

Věnováno památce doktora Michela Renarda

*Nicméně — nemohu to popřít — v radostném
pesimismu, který pro mě byl vždy typický, z těch dvou
slov někdy jasně získává převahu to první.*

SIGMUND FREUD MAXI EITINGONOVÍ,
9. května 1919

*The fault, dear Brutus, is not in our stars,
But in ourselves, that we are underlings.*

WILLIAM SHAKESPEARE,
Julius Caesar

1

Babička byla šílená. Hysterická. Omdlávala, kdy se jí zachtělo, pro nic za nic. Naschvál. Pro nějaký spor. Seběmenší překážku, která se jí postavila do cesty... Anebo prostě z nudy. Už v dívčím věku se tak jednou provždy zbavila všech náboženských povinností, když prohlásila, že kadidlo při obřadech jí kdovíjakým záludným a dosud neznámým etiopatologickým procesem nevyhnutelně působí ztrátu vědomí. Pravda byla prostší: nedokázala zůstat zticha déle než pár minut. Patřila k těm příšerným ženským, co *musejí* neustále hovořit. Aby si vybily jakési nejasné vzrušení, kterého je na ně příliš. Aby ukonejšily svou neurčitou úzkost. Závrať z podezření ze své vnitřní nicoty, své nezměrné prázdnoty...

Ale stejně byla koneckonců ta záležitost s komatogenním kadidlem dost dobře vymyšlená a taková duševní i tělesná nemoc, byť jakkoliv ochromující a bolestná, poskytuje jistá okrajová uspokojení. Určité mechanismy, jimiž se libido, ta zběsilá lačnost jedné bytosti po druhé, postará, aby si ještě jakž takž přišlo na své, sice ne úplně, ale přece jen alespoň trochu. Druhotné výhody...

Nedělní ulejkvy z církevních obřadů nebránily mé babičce chovat vysloveně antropologicky pověřčivou zbožnou úctu k šestákovým svatým ženám. Říkám svatým ženám, jelikož vzhledem k tomu, že schopnost ztotožnit se je u hysteriček obecně a u mé babičky obzvlášť omezena na bezprostřední obzor jejich základního egocentrismu, byly tyto strážné postavy, hrdinky ze supermarketů, samozřejmě vždycky ženy. A nejlépe lidového původu, skutečného či předpokládaného, neboť má babička neměla ráda lidi, co „se nosí“, kdepak. Kdyby si dokázala představit hybridní bytost, ze třetiny Cosette, ze třetiny sestru Emmanuelle a ze třetiny lehkou holku z donucení (která se prodává jen kvůli tragické, ale nevyhnutelné povinnosti kojit své nemluvně), ovládla by tato stvůra, ten ženský kentaur, celý její život.

Taky si stavěla na šatník ve své ložnici asi stopu vysokou sošku nebohé svaté Terezičky z Lisieux (ta druhá Tereza, z Ávily, v ní nevzbuzovala žádnou důvěru. Básnířka. A ještě k tomu Španělka. To je skoro jako negerka...). Fosforeskující soška (a vzhledem ke stavu chemie v padesátých letech pravděpodobně pěkně karcinogenní), která, zalitá nemilosrdnou zelenkavou aureolou, *shlížela na postel*. Jak se mému ubohému dědečkovi mohlo za těchto podmínek dařit udržet čas od času nesmělou erekci, zůstává pro mě hlubokou záhadou i ohromným pomníkem tělesnosti k oslavě testosteronu spojeného s umíněností.

Babičce jsem říkal „bábi“, oslovením tak zbaveným smyslu a natolik poznamenaným trapnou vulgárností mého původu, že ještě dnes, čtyřicet let po její smrti, se mi hnusí to napsat... No a „bábi“ měla navíc fobii z hmyzu, z toho, co létá, co se plazí, ze všeho, co se jí zdálo zlověstné a nepolapitelné. A obzvlášť z krabů. Toto zvíře, nenápadný

členovec, který se dal snadno ulovit během našich každoročních letních pobytů u moře, bylo pro mě příležitostí k terorizování té ubohé ženy, a k tomu, jak ji víceméně po libosti přivádět do mdlob. Jestli se dnes při vzpomínce na ten dětinský sadismus cítím provinile? Upřímně, ne. Nebo skoro ne. Protože zkrátka — jen tak mezi námi — mluvmе jasně a budme upřímní: od dokonalé hysteričky k chronické semetrice a od chronické semetriky ke kastracní černé vdově jsou jen dva nepatrné a snadno zdolané krůčky...

Bábi měla dva syny... Děda byl fakt kanón! Protože všichni konečně víme, co se obyčejně stává náruživým samečkům, kteří se nechají přimět k laškování se samičkou černé vdovy, jakmile je akt dokonán: šmik! Není to jen tak... Ne bez důvodu, věřte mi, jsem měl z pavouků vždycky hrůzu...

Takže dva syny. Mého otce Rogera a jeho o dva roky mladšího bratra Andrého, mého strýce. Stejný trest, stejný motiv. Při obou porodech to bylo stejné drama: bábi, rozhořčená, že přivedla na svět dva syny s malými falusy, k nimž od začátku chovala nesmiřitelnou nenávist, vyrážela ještě hlasitější výkřiky po porodu než během něj a odmítla se na ty naduté dešťovky podívat nebo je nakojit. Odporní skrčci, kteří už pouhou svou hnusnou existencí tupili smyšlenou všemohoucnost toho, co pro ni představovalo ženství, a dávali jí najevo tu znepokojivou a přitom nevyhnutelnou pravdu: existují *dvě* pohlaví.

Jenže bábi bude, přes všechna ta křečovitá gesta, vždycky *jenom* žena. Celá hysterická se tedy kroutí vztekem proti omezení svého rozkroku, který považuje za anatomicky neurčitou zející díru a potupnou pasivitu. Konečně hysterička, to je vždycky něco, co nemá hlavu ani patu...

Bábi se narodila následkem nešťastného uklouznutí, k němuž došlo mezi její matkou (vdovou a již matkou dvou dalších legitimních dětí) a tlustým měšťanem (důstojným pravičákem, silným pámbíčkářem a ostatně také značně ženatým otcem rodiny), u nějž uklízela. Hmm... Bábi byla levoboček.

Levoboček. A po sedmdesát šest let, a až po nemocniční postel svých posledních dní, se uboze snažila skrýt před zraky ostatních své osobní doklady, na nichž figuroval nezvratný důkaz tohoto prvotního cejchu: „Otec neznámý.“ A její matka, má prababička, jak tak byla zmatená z vlastní potrhlosti, ji nepochopitelně pokřtila Arsène. Mužským jménem, jež rovnováhu této mladé osobnosti, zatížené už *in utero*, nijak neposílilo. Arsène... Bábi to jméno samozřejmě nesnášela. Takže odmítala slyšet na jiné oslovení než „Marcelle“. „Marcelle“, tudíž další jméno, v němž byla sexuální dvojznačnost... Klasický úskok nevědomí a neurotické vzpoury, a tedy, z povahy věci, nezralý a vždycky odsouzený k nezdaru: pod protestujícím a hlučně vyhlášeným opakem se skrývá pohodlně usazený, zlomyslně se šklebící návrat téhož.

Jo, ženská! Bábi, ta mstivá čarodějnice, se tedy pomstila tím, že převlékala oba chlapce za holčičky, až je jejich otec, který už toho měl dost, odvedl — v devíti letech — konečně k holiči, aby jim ostříhal vlasy, které měli skoro do pasu. Později se André, aby se pokusil konečně uniknout tyranskému matčinu tlaku, uchýlil k horlivému obskakování nepříliš ctnostných dam, stal se žoldákem v Katanze, prožil nevyrovnaný život, často na hraně zákona, a zemřel v padesáti letech na alkoholismus. Roger, můj otec, ten zase, aby na chvíli zapomněl na rodinné scény, užíval látky,

k nimž mu skýtala přístup jeho vědecká studia, natažený na mramoru laboratorního stolu se často opájel výpary éteru. Oženil se, jakmile mohl. Ve třiadvaceti, a všechny zuby vlastní. Katolík a panic. Neposkvrněný a jistým způsobem mučedník. Později byl i on analyzován, s relativním úspěchem. Relativním, jak už bývají všechny úspěchy.

A během mých prvních let žila ta malá veselá společnost pospolu, sdílela jeden velký dům, hádala se s neměnnou pravidelností a pokřikovala na sebe z poschodí do poschodí. Jednou to byl otec, který když už to nemohl déle vydržet, vynadal babičce s oním chirurgickým pohrdáním, jehož tajemství tak dobře znal. (A za něž jsem mu hluboce vděčen, že mi ho předal, neboť v tom je jeden z nejdokonaleji odpudivých rysů mé povahy. To znamená, že na něm lpím...) Slzy, kvílení, bědování, všeobecné zoufalství a celá důstojná zdrženlivost palestinského pohřbu... Jindy dům zase přišla prohledat policie, aby našla revolver, který krátce předtím koupil potají strýc (taškář strejda!) od nějakého náhodného hospodského známého. Kterýžto revolver předtím posloužil při jedné nebo dvou vraždách. Nový křik. Nové roztržky. Nové šachy.

Bábi byla dominantní osoba, prohnílý středobod toho blázince, toho chronicky opilého korábu. Z mého otce to udělalo skoro mrzáka, téměř nedokázal pracovat, byl těžce depresivní a — jednou hysterik, navždy hysterik — ochromený utrpením, které ho křivilo bolestí.

Já pozoroval ten zmatek zpovzdálí, a jako zazděný ve vnitřním tichu. Děti mají jen málo psychického prostoru, kde se mohou rozvalovat a vytvářet si představy. Mají jen málo slov. A tudíž málo možných myšlenek. Opravdových myšlenek, to znamená jasných, vypracovaných a vědomých

si sama sebe. Zato mnohem více než dospělí podléhají nejasným dojmům, skryté moci nevyřčeného, agresivním vpádům nezdravého prostředí a projekci šílenství druhých — a jak by ne, když jim slova neslouží za obranu ani za štít.

Malý človíček se rodí nezralý a v jistém smyslu vždycky předčasně. Rodí se naprosto závislý, pokud jde o jeho bezprostřední přežití: teplo, potravu, ochranu. Nezralý fyziologicky, nezralý psychicky. Fyziologická závislost a psychická symbióza. Právě to druhé způsobuje, že jeho vlastní identita, jeho mentální integrita vzniká jen nesnadno. Tomu človíčkovi bude trvat léta, než se pomalu vymezí. V dětství bude cítit, vnímat a dělat si představu o sobě i o věcech skrze vnímavost a více či méně zdravá, více či méně chorobná fantazmata nevědomí dospělých, kteří ho obklopují. Svět, do něž se dítě probouzí, je tak vždycky předzobrazovaný, předvysvětlený, prefabrikovaný. Aby vybědl z této hlušiny a tápavě si vytvořil vlastní úsudek, bude muset překonat dětství a jinošství, pokud se mu to ovšem vůbec podaří.

Většinou se to nepodaří nikdy. A tak se kulhavě belhají až k smrti, otroci sebe samých i ostatních, přibližné odnože rodičovských fantazmat, a neuvědomují si, co se děje ani ubíhající čas. Trochu jako dobytek. Jako mořští šneci. Polypy...

Já jsem svou neschopnost jasně porozumět skutečnosti řešil tím, že jsem se pokoušel, co to šlo, ulevit si od okolní bídy tím, že budu rozesmávat. Pohledu okolního světa jsem velmi brzy začal nastavovat masku dítěte-šáška, o níž jsem doufal, že je přijatelná. Ale za mými grimasami byla vyděšená jasnozřivost a chladný pohled. Smutný klaun, jímž jsem pořád... Nevím ostatně, co být jiného... Jak být jiný...

Uprostřed tohoto zpomaleného troskotání na mě činil hluboký dojem jeden muž. Jmenoval se Charles Fontaine-Vincent. Byl to neuropsychiatr ze staré školy a jeden z prvních psychoanalytiků, a byl ošetřovatelem mé babičky. A naším rodinným lékařem. To byla rodina! Doktor Fontaine se narodil před rokem 1900. Tedy ne v minulém století. Ale — umíme si ještě něco takového vůbec představit? — na konci předminulého století... Kolem roku 1955, v době, z níž pocházejí mé první vzpomínky na něj, mi byly dva roky. Tehdy byl přibližně stejně starý jako já dnes. Připadal mi prastarý.

Vlasy měl sčesané dozadu a na krku si je nechával delší, byl učesaný přesně stejně jako nebožtík Charcot. Na stěně jeho ordinace ostatně visela reprodukce známého Brouilletova obrazu *Klinická lekce Dr Charcota*. Byl na ní Mistr ukazující fascinované posluchárně chorou hysterickou podpíranou v podpaží Babinským. Pacientka je mladá žena. Horní polovinu těla má zvrácenou dozadu, dlouhé vlasy rozčuchané, blůzu široce rozepnutou na ramenou, její postoj připomíná zároveň mdloby a orgastické vytržení. Poddává se, je úplně mimo. Určitě má krásná prsa. Tak je to vždycky... Tuhle reprodukci, přesně stejnou, vlastnil Freud. Tak se sprádá obskurní skrytá síť vedlejších souvislostí a substitucí. Tak se buduje mytická historie sebe sama. Genetika — to, co dav v megalomanském opojení pudem, který ho vede k tomu, aby se do nekonečna reprodukoval, nazývá „krev“ — není naštěstí všechno. A tak existují rodiny biologické a rodiny adoptované. Dědictví skličující a dědictví ušlechtilá. Osudy vnucené a osudy zvolené. A bylo by dost troufalé tvrdit, že jedny jsou skutečnější než druhé... Poznané možnosti jsou vždy, a dokonce až do konce, více

či méně složité. To věděl dobře Hamlet, jenž žil vždycky až nadoraz: *The readiness is all...* Všechno tkví v tom, být připravený. Pohotově si zvolit. Chopit se toho. Vždycky připravený k usilovné snaze. Připravený dokonce i na smrt... Jenže to toho musí být člověk schopný... V tom je ten háček, ta nuance. V tom je skrytá němá hranice mezi normálním a patologickým. *The readiness is all...* Ještě je ale třeba moci. Ještě je třeba moci...

Coby dítě, poněkud zapomenuté během vrcholících krizí jednoho či druhého, jsem mohl po libosti pozorovat doktora Fontaina, když v naléhavých případech přicházel do domu, obyčejně neučesaný a oblečený s naprosto anarchickou nedbalostí — s odřeným límečkem košile, v děravých kalhotách, saku s lokty ošoupanými až na útek — uklidnit bábi nebo ulevit tátovi od bolesti injekcí morfia.

Taky jsem tušil, že mě pozoruje, a myslel jsem si, že mě nemá moc rád. O třicet let později, když jsem sám byl na psychoanalýze, se mi přiznal, že si o mě tehdy dělal vážné starosti. A obával se, abych se v tom těžko snesitelném každodenním dění neuchýlil do nějakého příliš vzdáleného jiného světa a aby se ze mě nestal schizofrenik...

Otázka: Zdvojit se do pravého/falešného „já“ v celém autobiografickém psaní, ať už zašifrovaném, či ne — je to známkou zdařilé schizofrenie? Anebo přece jen poněkud nepodařené?...

Fontaina jsem nikdy neviděl, že by se nechal vyvést z míry, jakési zákonité dobrosrdečnosti prodchnuté přitom neúprosnou rázností. Hovořil, trochu žertoval, a pak se v něm najednou objevila jakási přesnost a učinil to správné odborné gesto. Trošku komediant. Maličko divotvůrce. Byl to odborník. A v mých očích muž pořádku.

Opravdového pořádku. Ne toho policejního nebo společenského, nebo pořádku pozláték choromyslné normálnosti. Ale dobrého pořádku. Jedinečného: pořádku pokojného a neměnného rozumu. Pořádku, jemuž vládne Logos.

V těch chvílích se mi jevil jako Mojžíš rozdělující Rudé moře... Mojžíš, *otec* národa. A moře jako matka, řádně rozštípnuté, podřízené falické vůli a odkázané na své pravé místo. A do té škvíry...

Neboť není nic velkého, nic dokonalého, aniž to má *také* někde škvíru... Falus a vagína, pronikající a proniknutá, mužský rod a ženský rod, jsou potřeba oba, ne identičtí, a ještě méně sobě „rovní“, jak by si tolik přáli dobří lidé, ale naopak právě nerovni a ne totožní, to znamená *odlišní*. Rozdílní, ale ovšem dva! A — ksakru — ať žije odlišnost!

A do této škvíry se tedy vrhá národ a uniká tak vražedným smečkám, jež ho pronásledují. A pak, když Židé prošli, když jsou Židé zachráněni, moře se uzavře nad egyptskými hordami. Válečníci, dvořané, rytíři, pěšáci, koně, vozy, všichni, všichni zhynou ve smrtícím chaosu běsnících vln. Vln *rudého* moře. Rudého — hele! — jako zkažená menstruační krev. Byl to ale čtverák, ten Jehova!...

Chci být tím mužem, řekl jsem si ve dvou letech. Chci být Fontainem. Já si chci taky zahrát na svého Mojžíška a poroučet nepořádku rozbouřené vody a tyranských bezuzdných vášní. Chci mít moc rozdělovat. Chci umět rozlišovat. Instinktivně jsem přitom cítil, že tu nejde o nic menšího než o mé přežití.

A proto jsem se koneckonců později, mnohem později, stal psychoanalytikem. Abych se nezničil — tělem možná, duší jistě — ve ztroskotání nerozumu. Abych se nezbláznil? Ne přesně. Ale každopádně aby ve mně zavládlo alespoň

trochu ticho. A aby se v tom tichu mohla konečně dostavit schopnost získat odstup a vážit věci správně.

Chceme vážné a hluboké myšlení? Toho střízlivého a zastaralého pomocníka, který nás může ušetřit nadbytečného bloudění a zbytečné námahy? Pak není jiná alternativa k procvičování rozumu. Buď rozum, nebo malost. Buď rozum, nebo nic. A je to nakonec vždycky on, naše poslední vzpoura a nejradikálnější přečin.

2

Nevzpomínám si, kdo ji za mnou poslal, ani na její první telefonát, aby se u mě objednala. Ale vidím ji před sebou, když jsem otevřel dveře...

Analytická paměť je podivná. Časem se detaily ztrácejí, dějinné peripetie blednou, jasné kontury se rozplývají, ale stále zůstává zvláštní zabarvení, styl, lehké cosi, čemu se nic nevyrovná, jež zajišťuje, že když se s analyzantem (jak ošklivé slovo je *pacient*!) opět setkáme, třeba po letité přestávce, jsme naráz vrženi do předchozí důvěrnosti, jež je tu podivně nedotčená a nabízí se nám v celé své úplnosti. Ano, je to shledání...

A přede mnou na podestě stála nemotorně a lehce nakloněná kupředu — před jakou agresí se to snaží chránit, když zaujímá tenhle postoj zvířecí kapitulace? pomyslel jsem si — mladá žena, skoro hubená, s dlouhými blond vlasy a ztrhanými rysy. Sukni měla kapku moc krátkou. Podpatky, kapku moc vysoké, způsobovaly, že kráčela poněkud nejistě. Ve všem, co měla na sobě, vypadala jaksi jako stará mladá. Jako dítě převlečené za ženu. Oblečená nad svůj věk a své možnosti. Napůl v rozpacích, napůl provokativní.

Zároveň mladistvá a podivně již trochu uvadlá, a přitom na ní vše ukazovalo, jak je křehká. Byla průhledná, říkejme jí Claire.

Jak bez bezděčného a nemístného sentimentu dodat tomu prchavému doprovodu, tomu těsnému sblížení, těm lehkým dotykům jako z kraje a z mlhy něco přiměřeného, nějakou notu, která by je ospravedlnila... *Ships in the night...*

Byla tady. Byla jinde. Nebyla nikde. Byla v koncích... Bylo jí osmadvacet let.

Byla dítětem nezralých a patologických rodičů, oněch nedokonalých osobností, z nichž některé, co si pletou osvobození s přistoupením k činu, věřily, že nacházejí útočiště v očividné postosmašedesátnické anomii, a měla psychotickou, dlouhodobě hospitalizovanou sestru. Je-li to její matka rodinu dost brzy opustila a nedávala o sobě vědět, vychovával ji otec. „Vychovával“ je silné slovo...

Ten otec, údajný umělec, jakýsi věčný kutil bez jasné profese, vyžíval z čeho se namanulo, podle hubených příležitostí. Patřil mezi ty narcisy z předměstí zahalené v géniu, jehož naprostou očividnost vidí jen oni sami, protože se jim svět zdá příliš ubohý — radši si šetří síly na budoucí uskutečnění nějakého nejasného, ale rozhodně velkolepého úkolu, který se naštěstí nikdy nerealizuje — a vždycky se vystříhají toho, aby se zapojili do nesnesitelné determinity věcí, takže nakonec neudělají nikdy nic. Patřil mezi ty zkrachovalé mluvky, co se opájejí slovy a živí nudlemi... Aby si pomohl vydržet tu nesnesitelnou nespravedlnost svého průměrného postavení vzhledem ke svým přitom nesporným zásluhám, a rozumně soudě, že to, co bylo

koneckonců dost dobré pro Baudelaira, musí být nutně dobré i pro něj, kouřil navíc spoustu, spoustu hašiše...

Tuhle nevyhraněnou a nepřizpůsobivou osobnost mučily noční úzkosti. Malá Claire pak převracela jak role, tak generace, sedala si vedle jeho postele a hladila mu čelo, až se uklidnil a kolem půlnoci konečně usínal. Někdy mu dávala na hlavu a na prsa chladné obklady.

Když bylo Claire přibližně pět let, dal se její otec dohromady s jednou perverzní a vzteklou ženskou, která obě děvčata nenáviděla a trápila je. Zvláště Claire jí sloužila za hromosvod a byla často bita otcem i macechou při rituálu, který se brzy erotizoval. Rány uštědřované holčičce a její výkřiky se tak staly předehrdou ke vzrušení dospělých. Po projevech tohoto úvodního sadismu, chabě skrývané verze pravděpodobně pedofilních a krvesmilných sklonů, následovaly hlučné a dvojnásob obscénní soulože dospělých.

Claire, zároveň otec i matka vlastního otce, děvčátko mučedník a sexuální rekvizita, se divila, že ji její dětství prostě nezabilo. Mívala hlad a bylo jí zima a pořád se bála, a na to dětství si pamatovala jako na dlouhé bloudění smutnou a prázdnou krajinou. Šed' dělená rudými a černými bouřemi, za nichž byla bita, asi jedinými okamžiky, kdy se jí dařilo díky bolesti vnímat, že je naživu...

Tak tak přežila, závislá na velkodušnosti několika sousedů a rodičů jedné či dvou spolužaček. Asi v šestnácti opustila otcovský příbytek a usadila se u jedné své učitelky, jež jí pomohla s maturitou, kterou proti všemu očekávání udělala.

Když jsem Claire poprvé přijal, uplynulo od toho nečekaného úspěchu přes deset let. Od té doby se její život

jakoby zastavil. Od brigády k brigádě, od předčasně přerušovaných školení k opuštěným plánům se v podstatě nestalo nic. Deset let černé díry v zastaveném čase. Deset let nicoty v bezmocné touze.

Zkusila, a stále zkoušela, různé umělecké kariéry, aniž se dokázala rozhodnout pro jednu konkrétní. Jednu po druhé, někdy zároveň: zpěvačka, hudebnice, spisovatelka, básnířka, malířka, sochařka — byla vším, nebyla ničím, jako Cyrano. Byla inteligentní a nadaná, ale přitom se vyčerpávala v dlouhé a neplodné nehybnosti. Claire také šla z hospitalizace do hospitalizace, z rozličných důvodů: zdravotních, gynekologických, a hlavně traumatologických. Nehody a špatné zacházení způsobily, že měla postupně zlomené všechny kosti v těle.

Mnoho nocí trávila v putykách. Vždycky stejný scénář: opilá a zfetovaná pak často končila kdoví kde s bůhví kým... Obyčejně ji nějaký náhodný muž odvedl na zbytek noci k sobě. Někdy tam byli i další muži, kteří ji zneužívali, více či méně při vědomí, více či méně s jejím souhlasem, více či méně zmoženou, více či méně znásilněnou... Oddávala se jim jako pasivní odpad, zmítaná touhou druhých. Druhých, kteří ji systematicky ničili. Nikdy nezažila vztah s mužem, který by ji nebil, až jí způsobil otevřené rány a zlomeniny...

Tahle analýza, kterou jak tvrdila, se mnou chce zahájit, byla podle ní její poslední šance, její poslední záchrana. Navrhl jsem jí sezení mezi čtyřma očima dvakrát týdně. Jenže ona přišla jen na pár schůzek a pak se celé týdny nedostavila a nedávala o sobě vědět. Potom se krátce znovu objevila a opět zmizela. A brzy se zavedl ten cyklus: jedno, někdy — vzácně — dvě sezení a po nich dlouhé absence beze zpráv... O jejích návštěvách, stejně jako o jejích

absencích se nedalo nic říct ani myslet. O jedněch jako o druhých. Tak to bylo, toť vše.

Její stav byl stanoven, ale až na ten náрек bylo nemožné něco určit, něco vyšetřit, něco vypracovat.

Naše schůzky před polednem byly pro ni ještě příliš brzy, přesunul jsem je na konec odpoledne. To bylo zase z různých důvodů (kvůli přijímacím pohovorům apod.) často příliš pozdě... Změny rozvrhu, změny dnů, omezení na jedinou schůzku týdně, to vše, samozřejmě, k ničemu nebylo. Po čtyřech nebo pěti měsících jsem jí řekl, že za těchto podmínek to dál nejde — že je to všechno k ničemu a ona na tom jenom trátí, protože ji to stojí peníze — ale že můžeme úplně změnit režim, pak by neměla žádné předem určené schůzky. Zatelefonovala by mi a jednotlivé schůzky bychom si domluvili... Vyděšeně mě žádala, abych hlavně nic neměnil. Její sezení jsou její, říkala. Jestli přijde, nebo ne — z důvodů, o nichž tvrdila, že jsou dokonale nahodilé a nemají nic společného s její vůlí, jak vědomou, tak nevědomou — je jistě problematická otázka, nicméně ale okrajová. Hlavně ať nic neměním. Hlavně abych ji nevyhodil. Hlavně abych ji neopustil... Tohle „analyzování“ bylo v jejím životě jediná věc, která měla smysl a váhu i důležitost. Pokračovat v něm navzdory všemu bylo pro ni otázkou života a smrti. Moci zajistit jeho financování bylo pak vrcholnou věcí její cti...

Pod pláštěm strašlivé důležitosti jejího terapeutického projektu jsem se tak stával nástrojem a vykonavatelem jejího masochismu. Já, její psychoanalytik, její údajný zachránce, jsem jí nepomáhal v ničem, leda k ještě trochu většímu zchudnutí. Její nevědomé provinění, že se odvážila — touto terapií — konečně se o sebe postarat, bylo

vykupováno penězi, které ji to zbytečně stálo. A celý posun k něčemu lepšímu se propadal do jejích chronických vytáček...

Ona byla samé utrpení. Byla jako prázdný otisk, existovala jen v nepřítomnosti. A bylo to, jako bychom museli, ona a já, zůstat takhle nehybní a zhroucení, omráčení, zlovení v dramatu a neštěstí.

V této nepřekonatelné slepé uličce jsem mohl pouze strávit asi rok tím, že jsme se co možná nejohleduplněji jeden od druhého odpoutávali. Podařilo se mi, že přistoupila na to, jít konzultovat jednoho kolegu psychiatra, u nějž by alespoň byla sezení částečně hrazena. Claire za ním byla jednou...

Co jiného dělat? Tyto debakly v sobě měly celou hořkost tragédie. Tragédie, jako každá jiná, ohlášené, předvídatelné a stejně tak nevyhnutelné. Znovu na to myslím. Neřekl bych, že mě její křehká postava pronásleduje. To je lež a bylo by to opovrženíhodně a svůdně snadné. Ale myslívám na to. Pravidelně se k tomu vracím. Udělal jsem nějakou chybu? A jestli ano, tak jakou? Má vina je ona dobře známá a tisíckrát popsaná chyba trosečníků: byl jsem ve člunu. Byl jsem na voru. V jedné chvíli — ve které? — jsem pustil její ruku... Ale co jiného dělat? Co se dalo dělat jiného? Proud ji odnesl... Žije ještě? A jak? Byl život úspěšný tam, kde jsme, ona a já, propadli?

Ponecháváme si je u sebe, ty, které jsme propásli a kteří nás přitom prodchli neobyčejnou nevinností, křehkou krásou, něžnou snahou. Ponecháváme si je. Hýčkáme si jejich příslib, strnulou možnost, otázku stále visící ve vzduchu. Vroucně je milujeme, ty svědky našich žalostných krachů, jako mrtvě narozené děti. Žije ještě?

Na polici v knihovně mám sošku, kterou pro mě Claire udělala. Je celá pozlacená, ale přitom je to jen hlava a prrsí, není jasné, zda mužské, nebo ženské. Z těch beztvarych hmot vyrůstají paže a nohy, což jsou jen ohnuté dráty. Žádná chodidla, žádné dlaně, jen uzly z odhaleného kovu. Bez jakékoliv opory. A bez možnosti cokoliv uchopit. Žije ještě?

Takové bolesti vytvářejí artikulační bod různých preludů... Obyčejná konzultace, jak vidíme, má své hranice, svá omezení. Člověk si říká, že u takto raněných bytostí by bylo třeba něčeho jiného. Rád by je ochránil před nimi samými i před ostatními. Vzal je k sobě a vytvořil pro ně na nezbytnou dobu, pravděpodobně na léta, konečně možné podmínky k růstu a rozvoji. Nějaké chráněné prostředí, kde by se mohla projevit jejich destruktivnost bez nevratných následků. Představuje si, jak by vytvořil nějakou psychiatrickou kliniku, která by jako psychiatrická klinika nebyla. Nějaký azyl. Jiný prostor tvořený tolerancí a volným pohybem. Místo, kde se dát dohromady a dát si čas, než znovu začne to, co kdysi naráz přestalo. Nějakou falangu předčasně narozených dětí. Jakési Opatství thelémské pro poraněné ptáky. Útěšný a vlahý skleník. Laskavou dělohu... Taková místa existují. S obtížemi. Bídňě. Jedno či dvě. Krajně vzácná a zaplavená žádostmi. Plná nekončného zoufalství nevyléčitelných psychotiků, které není kam jinam dát...

Je ale pravda, že ti, z nichž skutečně neplyne žádný výnos, normalitu nezajímají. Normalita má jiné naléhavé starosti. A och, o kolik vážnější. Společnost se nezdržuje. Společnost, ta jde stále dál. Běží. Zajisté slepě. Ale přesto běží. A naprosto bezcílně. To je její podstata. I její obrana.

Kdyby se zastavila, posadila se, kdyby si, byť na okamžik, prohlížela svou tvář v zrcadle, zemřela by. Hanbou, zoufalstvím nebo překvapivým vzepětím důstojnosti, kdo ví? — ale z nesnesitelného uvědomění si sebe sama by umřela. Přežít jí umožňuje jen její zakořeněná hypománie. Obrovská činnost... Nekonečný slovní průjem... Věčná onanie...

Takže azyl. Skutečný. A konečně hodný toho krásného pojmenování. Ale přece jen, přišla by Claire do takového prostoru? Souhlasila by — a i další jako ona, ne ti chroničtí a ti, co jednou provždy přešli na druhou stranu noci, ale ty mezní případy, ty, co se potácejí na hraně, ale u nichž se lze přece jen ještě o něco pokoušet, něco zachránit — souhlasila by s tím minimálním závazkem, jistým omezením, nezbytným zřeknutím se, byť částečným, různých uspokojení, ať už třeba masochistických a nebezpečných, která jí vzdor všemu skýtá její chování a její symptomy? Přijala by více, poté co nedokázala přijmout méně? Nic není nejistější. A ostatně, jak?

Ale v tom je riziko našich napravovatelských přeludů... Útěšných alespoň pro nás, když už nemohou být pro ně... Hnusný svět!...

3

Znáte příběh Ernsta Wolfganga Halberstadta, Freudova vnuka? No ano. Příběh Ernsta Wolfganga Halberstadta znají všichni. Když mu bylo asi osmnáct měsíců, vymyslel si jednu, v kolébce, slavnou hru: *fort-da*. Šlo o dřevěnou špulku přivázanou na provázku. Ernst držel provázek v ruce a odhazoval špulku. Když mu zmizela z očí, tvářil se rozmrzele a vykřikoval cosi, co znělo jako *fort*, „pryč“... Pak tahal za provázek, až se mu špulka opět objevila v zorném poli. Nato se zařehnil a volal *da*, „je tu, tady“. Bylo to také období, kdy se Ernst jako všechny děti obával matčiny nepřítomnosti. Freud, jenž ho pozoroval, jak se věnuje *fort-da*, se domníval, že je to pro Ernsta způsob, jak si přehrávat neškodnou verzi traumatu z toho, co prožíval jako opuštění matkou. Takže ve hře se ta špulka, která představovala matku, nejen pokaždé vrátila, ale vracela se, když si to chlapec přál. Při ztrátě už nebyl úplně pasivní a pomalu se dokonce naučil, jak ji ovládat.

S bábi jsme si taky hráli. Ona byla Blanka, dcera Velkého indiánského náčelníka. Nevím, jestli jste si všimli, že hysteričky se v písemnictví často jmenují „Blanka“.

Uvedu například Blanku Castafiore, pro niž hoří srdce kapitána Haddocka. Blanka „Cudný květ“! Lépe byste to nevymysleli...

Já si nevzpomínám, že bych měl nějaké zvláštní jméno, ale byl jsem kovboj, který vždycky zasáhl v pravou chvíli. Je třeba říci, že Blanka (dcera Velkého náčelníka) neměla štěstí. Pokud nebyla unesena bandity nebo prodána Apačům (těm nejstrašnějším a nejkrvelačnějším ze všech Rudých tváří, jak každý ví), zhasl jí za sněžné noci táborák v porývu ledového větru. K nebezpečí okamžitého podchlazení se nevyhnutelně přidávalo nebezpečí útoku vyhladovělých vlků, kteří ji mohli zaživa sežrat. A vtom jsem přišel já, a pif a paf! Veni, vidi, vici, jak říkal Buffalo Bill. A několika výstřely z revolveru byli bídní banditi, krutí Apači a pažraví vlci vyřízeni. A já se pak mohl konečně oženit s Blankou (zmínil jsem se o tom, že byla ostatně taky dcerou Velkého náčelníka?), která byla bez sebe vděčností a již jsem odjakživa miloval. Tuto svou lásku jsem však až dosud opomněl vyjádřit, neboť i když jsem byl coby kovboj nutně velmi statečný, byl jsem taky dost nesmělý vůči slabému pohlaví. To je u kovbojů častý hendikep...

Tahle hra trvala celé hodiny a začínala stále znovu. A za tu trochu představitosti, kterou dneska mám, vděčím jistě bábi. Ne že by měla moc společného s nynějším obsahem mých představ (i když...), ale alespoň mávala tou hrdou standartou: „Snít není zakázané.“ To bylo heslo, které nepadlo do ucha hluchému...

Ano. A bábi, pod záminkou, že si mě netroufá nechat chvíli samotného — neboť bábi byla vzorem lásky a oddanosti — měla ve zvyku brát mě s sebou na záchod. Pak si vyhrnula sukni a stáhla si napřed tlustou bokovku, ja-

kýsi obrněný krunýř, a pak spodáry. Spodáry měla vždyc-
ky volné a z růžového hedvábí. Bábi byla zrzavá, a já pak
jasně viděl chorobně bílý podbřišek, vypouklý a protkaný
modrými žilami. Níže, v ypsilonu tvořeném jejími tlustými
stehny, byl šedý a špičatý porost jejích chlupů. Bábi si sed-
la a já slyšel jednou zurčení praménku moči, jindy tlume-
né šplouchání výkalů nořících se do vody jako podmořské
miny. Seděl jsem na podlaze, opřený o vanu, bolela mě záda
a díval jsem se pokud možno před sebe... A přitom jsem
samozřejmě pošilhával...

Trauma? Ve všech traumatech, je-li to trauma, nejde
nikdy pouze o danou skutečnost, čin či událost. Obyčejný
člověk má ve zvyku říkat, že *to vlakové neštěstí bylo trauma-
tizující* nebo že *smrt jeho sestřičky ho traumatizovala*... Není
to zcela chybné, ale je to nedostatečné. Traumatizující není
nikdy sama skutečnost — byť jakkoliv nesporně příšerná.
Aby vzniklo trauma, je třeba setkání mezi skutečností, ja-
koukoliv, a psychikou, která je na tu skutečnost obzvláště
citlivá. Skutečnost sama o sobě bude vždycky jen poten-
ciálně traumatogenní. Trauma je zcela v psychice. Z toho
ostatně plyne nesporná klinická zvláštnost, že událost, jež
je příčinou nějakého někdy i hlubokého traumatu, se může
ve skutečnosti jevit — sama o sobě a nahlížena z objek-
tivního hlediska — jako něco dost banálního. Naneštěstí
ale pokud jde o psychiku, *skutečnost sama o sobě* neexis-
tuje, stejně jako *objektivní hledisko*... Trauma každopádně
vzniká z nečekaného střetu mezi skutečností a psychikou.
Je výsledkem náhlého proniknutí skutečnosti do samotné
psychiky. Spíše než jizvou po dávném zranění je zraněním,
které se právě nedokáže zcela zahojit. A které se při sebe-
menším popudu znovu otevře a bude se otevírat stále...

Trauma? Rozhodně jsem si myslel, a myslím si to pořád, že bábino pohlaví muselo mít kyselý pach a hořkou chuť a zanechat na jazyku jakýsi zrnitý pocit. Každopádně jsem si za půl století nikdy netroufl svléknout nějakou zrčku. Zrzavé ženy se mi fyzicky oškliví. A průsvitná bělost jejich pokožky mi nevyhnutelně připomíná bledost mrtvol... Mrtvoly zřídka kdy vypadají pěkně.

Ale naštěstí, k velké úlevě mého endokrinního systému, všechny ženy nejsou zrzavé, ani zdaleka. Takže se člověk nějak zařídí...

A naopak si dokonale pamatuju na svůj první *Playboy*. Jaro 65. Bylo mi jedenáct a to odpoledne jsem byl doma sám. Vedený bůhví jakou intuicí, že někde je *něco*, pustil jsem se do systematického prohledávání místnost po místnosti. Sáhl jsem až na konec horní skříňky v kuchyni, té nad linkou. Až vzadu jsem tam ucítil položený výtisk nějakého časopisu. *Věděl jsem*, že jsem to našel, a srdce se mi zastavilo. Konečky prstů se mi podařilo ho pomalu, pomaloučku vytáhnout... (Nezmačkat, neohnout, zapamatovat si, kterým směrem tam byl schovaný, co vepředu, co vzadu, přední strana, zadní strana. Metodicky. Metodicky...) Nakonec se mi ho povedlo uchopit a vestoje na židli ho třesoucíma se rukama prolistovat, až jsem objevil nedostižnou nádhru tmavovlasé Miss April, neobyčejně proprsenou, jejíž ohromující tvary, jemnost pokožky a vystupující prsy mě dojaly až k slzám. Přisahám: až k slzám. Radosti! *To bude nádhera!* opakoval jsem si. *To ale bude nádhera!*... O tom, že Hugh Hefner, zakladatel a majitel *Playboye*, je stejně jako Pasteur a Fleming dobrodinec lidstva, není pochyb.

Ano. A když si bábi po dlouhé týdny se zataženými záclonami léčila už potisící nespavost, zůstával jsem vedle

ní a byl jsem hodný a nehlučel. A tak si vzpomínám, jak jsem se onoho tichého odpoledne v přítomnosti věnoval jiné hře. Jistým způsobem své osobní verzi *fort-da*. Když jsem měl za úkol bdít u té polomrtvé, posunoval jsem věci dále a vychyloval je do krajnosti. A co kdyby byla bábi opravdu mrtvá? říkal jsem si. A děda? A táta? A strejda? A co kdyby — v tom okamžiku jsem byl jako zkamenělý na pokraji hrůzné propasti — a co kdyby umřela i máma? A tak jsem si to představoval v každém případě zvlášť a potom nakonec tu případnou všeobecnou katastrofu, kdy bych se ocitl úplně sám na světě, jediný, kdo by tu hekatombu přežil, jak bych se živil, jak bych se zahříval, kam bych šel, s kým bych žil. Stejně jsem si ale představoval, že jsem to nějak dokázal, na soumravném okraji věcí, jako jakési zvíře, coby polodivoch. Ale ať jsem dělal co jsem dělal, nedařilo se mi vymyslet, že by se mě někdo ujal. Pokud jde o sirotčince, těm jsem byl vždycky pevně rozhodnutý uniknout. A tak jsem se připravoval, duševně jsem se cvičil na život v nekonečném bloudění, zcela pohlcený tím obrovským úkolem vydržet do dalšího dne.

Připadal jsem si v těch okamžicích jako dítě na konci světa. Všichni odešli pryč (*fort*). A z onoho pryč nebylo návratu... Jen já sám jsem zůstal tady (*da*). Nenalézající útěchy, ale živý. Přeživší a trudnomyslný. Trudnomyslný, ale přeživší...

V té době jsem také při velkém větru trpěl fobií, že ulétnu. Závrať ze stoupání, jež se mě zmocňovala, hlavně když jsem pozoroval oblohu. Že vzlétnu jako balonky, jako ta malá bílá pírká, jež jsou účelem pampelišek. Vzlétnout si jakoby nic.

A často sním, že žiju v doupěti se stěnami opálenými a celými začernalými po někdejšímu požáru. Střecha je děravá a prší skrz ni...

A úplně nedávno jsem si uvědomil, že když procházím kolem nějaké realitní kanceláře, mám tendenci se zastavit a hledat mezi vyvěšenými inzeráty, co by tam bylo nejlevnějšího a nejmenšího. Kdyby náhodou...

To proto, že zřejmě ještě pořád nejsem úplně přesvědčený o definitivním trvání věcí...

Ano. V lednu 1920 nejstarší Freudova dcera Sophie Halberstadtová podlehla během pár dní španělské chřipce. To byla matka malého Ernsta. A tak, přes odhazování a přitahování špulky na provázku, se tomu dítěti přece jen splnily jeho nejhorší obavy. Jeho matka ho opustila doopravdy a navždy. Nebylo mu ani šest let.

A mně je dnes osmapadesát. A Hughu Hefnerovi už pětasmadesát. A co se stalo s Miss duben 65, nikdo neví...

4

Kde je Valda? Té holčičce je osm. Přesně. A zítra je svátek otců. Den, kdy se musí říct tatínkovi, že ho milujete. Ona svého tatínka nevidá často. Každou středu odpoledne. Čas od času o víkendu. Dva týdny o hlavních prázdninách... Ani se nepamatuje na dobu, kdy její rodiče žili společně. Vždycky je znala takhle, vzdálené jednoho od druhého, sotva schopné spolu promluvit. Zato ví, že máma není moc spokojená, když jde s tátou na procházku. V ty dny je máma nervózní a hned se rozzlobí. A když se holčička vrátí domů, máma toho moc nenamluví a tváří se trochu zle. Je to vidět na jejích pokleslých koutcích úst. A pak na jejích tvářích, které úplně ztuhnou. Ta malá dobře pochopila, že o tátovi se nemá s mámou moc mluvit. Protože ji to trápí a zlobí ji to. Pochopila už dávno, že máma ji má radši jen pro sebe. Už dávno ví, že má tátu ráda, ale že to nemá moc ukazovat. Hlavně ne mámě. A ani tetě, a ještě méně babičce. To všechno dokonale ví, ale ví to, jak může člověk vědět věci v osmi letech. Ví to jakoby zamlženě, v mlze z velkých kusů vaty, které prolétají kolem a nikam nesměřují. Ví, aniž ví, že ví. Ví, ale beze slov. Jen z prchavých a rozmazaných obrazů.